

A POLGÁRI VÉDELEM FEJLESZTÉSI SZAKASZAI

A magyar polgári védelem a jogel djei megalakítása óta folyamatosan igyekezett megfelelni alaprendeltetésének, a lakosság védelmének, oltalmazásának a katasztrófák károsító hatásai és a fegyveres összeütközés pusztításai ellen. Feladataik prioritása, munkájuk szervezeti keretei többször változtak összefüggésben hazánk társadalmi-politikai helyzetével, a jogalkotók akaratával. Ennek elemzéseként a Légoltalmi Liga és a Magyar Polgári Védelmi Szövetség 80 éve Magyarország közbiztonságáért címmel megrendezett katasztrófavédelmi tudományos konferenciáján elhangzott el adás szerkesztett változatát közöljük.

Kulcsszavak: polgári védelem, fejlesztés, jogi-, társadalmi feltételek, integráció

DEVELOPMENT STAGES OF CIVIL PROTECTION

Since its founding, Hungarian civil protection has consistently tried to protect the population against the damaging effects of disasters and the destruction of armed conflict. The priorities have changed several times along political and social changes. This publication – being an edited version of the lecture given at the conference "Air Defense League and Hungarian Civil Defense Alliance – 80 years for Safety in Hungary" – gives an overview of these changes and the history of Civil Defense in Hungary.

Key words: civil defense, development, law conditions, social conditions, integration

TISZTELT TUDOMÁNYOS KONFERENCIA!

HÖLGYEIM ÉS URAIM!

Els ként mindenki számára felteszem a kérdést, mi is az a polgári védelem, fontos-e egyáltalán? A válaszhoz a jogszabályt hívom támogatásul, amely kimondja, hogy a polgári védelem olyan ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.¹ Mindezek alapján a polgári védelem úgymond élet és halál kérdése is, tehát végtelenül fontos dolog!

1. A POLGÁRI VÉDELEM HELYÉNEK, SZEREPÉNEK ÁTTEKINTÉSE

A magyar polgári védelem fejlesztési szakaszainak vizsgálatakor szükséges a polgári védelem helyének, szerepének áttekintése, amely csakis a jogi, társadalmi és gazdasági környezet elemzésével lehet teljes.

A polgári védelem szigorú jogszabályi meghatározottsággal bírt és bír napjainkban is. A jogel d hatósági légtalomalom is jogszabály alapján² jött létre 1935-ben. Társadalmi szervezetként alakult meg viszont 1937-ben a mai tudományos konferenciával ünnepeelt 80 éves Légtalomalmi Liga, ám alakuló ülésén jelen volt a Kormányzó Úr is, mint a legf bb államhatalom megtestesít je.

A hatósági légtalomalom életében a honvédelemr l szóló 1939. évi II. törvénycikk³ a légvédelmet, a légtalomalmat új alapokra helyezte, tehát 4 évvel a megalakítása után máris a közleg világegés miatt, a háború küszöbén, a célszer ség okán a jogi környezetben, a feladatok rendjében korszer sítés történt. Ennek eredménye is a II. világháborúban megvalósított h sies helytállás, sok 10 ezer ember életének megvédése, oltalmazása a háború poklában.

¹ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemr l és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. 2. Értelmez rendelkezések 3. § 20.

² 1935. évi XII. törvénycikk a légvédelemr l, végrehajtási utasítása a „Légtalomalmi Utasítás”.

³ 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemr l

1949. a légoltalom újjászervezésének éve a Belügyminisztérium irányítása alatt. Elmondható, hogy a II. világháborút követő megszállás után a nulláról történő kirozdulás, újjászervezés önmagában is egy jelentős fejlesztési szakasz. Ezt egy minőségi elrelépés követte, mivel 1951-ben megalakították a Központi Légoltalmi Zászlóaljat a 1. sz. és bombamentesítések végzésére, ám célszerűen alkalmazták volna ezt a zászlóaljat az akkori magyar–jugoszláv ellenségeskedésekkel esetlegesen kirobbanó fegyveres összeütközés esetén. 1953-ban megalakult a BM Légoltalmi Parancsnokság.

1962. ismét egy új fejlesztési szakasz fordulópontja, mert a kubai válság időszakában egy esetleges tömegpusztító fegyverekkel megvívandó, a két világrend szembenállásából adódó háborús helyzetben a fegyveres erőket és a lakosság oltalmazását végző polgári védelmet egyet közös tárca, a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá helyezték. Fejlődés az azóta használatos *polgári védelem* elnevezés, ami tartalmában többet jelentett mint a jogelőd *légoltalom*.

Magyarország polgári védelme fejlődésében mindig nagy szerepe volt hazánk szövetségi orientációjának, így meghatározó volt a II. világháborús német szövetség, majd erőhatása volt a szovjet elkötelezésnek, a Civílnaja Zászcítának, a Varsói Szerződésben elfoglalt helyünknek, de ugyanúgy a rendszerváltás után az euróatlanti integrációs folyamatnak, majd EU tagságunknak. Ez koalíciókat is jelentett igaz, különböző oldalakon, de maga a szó egy együttgondolkodást, eljárásrendek azonosságát, kölcsönös értését is jelentette és jelenti napjainkban is.

1974-től a *polgári védelem igazgatásának szabályozása* fejlődött, a polgári védelem rendeltetését, feladatait a 2041/1974. MT határozat⁴ határozta meg, ez igen magas szintű jogszabálynak számított az akkori jogi hierarchiában.

1976. fejlesztést, jelentős módosulást, szakmai profiilb vitést jelentett, mivel az akkor kiadott új Honvédelmi törvény polgári védelmi kötelezettségként határozta meg részt venni az elemi csapások és más rendkívüli események felszámolásában. Ez a feladatb vülés máig tartóan megalapozta akkor a polgári védelem békeidej tennivalóit.

1977. december 13-án a Magyar Népköztársaság megbízottja ellátta kézjeggyével az 1949-ben elfogadott *Genfi Egyezményt kiegészítő Jegyz könyveket*, melyet 1986-ban ratifikált az

⁴ 2041/1974.(XII.11.) MT határozat az államigazgatási szervek, az önkormányzatok polgári védelmi feladatairól, a gazdálkodó szervezetek és az állampolgárok polgári védelmi kötelezettségéről

Országgyűlés. Ma is meglepő, hogy a II. világháborút követően ennek a világ minden állama számára fontos dokumentumnak 37 évre volt szüksége a hazai jogrendben történő tudomásulvételére, elfogadására. Ezzel mintha egy érdekes lopakodó jogalkotásnak lennénk tanúi e helyzetben.

Mennyire fontos nekünk ma ez a dokumentum? A mai emlékezés és ünnep szempontjából annyiban, hogy a II. sz. Kiegészítő Jegyzék könyv⁵ kimondja, hogy a polgári védelem fogalma alatt értendő minden olyan humanitárius feladat, amelynek célja, hogy védelmet nyújtson a polgári lakosságnak az ellenségeskedés, a háborús cselekmények, illetve a katasztrófák hatásai ellen, segítsen ezek közvetlen hatásai leküzdésében, illetve a túlélés feltételeinek biztosításában.⁶ Hasonlít-e fogalom valamire? Igen, de inkább a korábbi és a jelenlegi hivatalos hazai polgári védelem fogalmának meghatározása hasonlít erre mint a polgári védelem lényege és alapgondolata.

1990. december 1-től az MT 3344/1989. sz. határozata alapján a polgári védelem a *HM-ből ismét visszakerült a BM-be*. Ez a polgári védelem békésebb időszakban történő alapvető feladatellátását is jelezte, a kétpólusú világ megszűnésének küszöbén, irányítását elhelyezve az önkormányzatok felügyeletét ellátó BM kötelékében.

2. A FEJLÉDES TÁRSADALMI FELTÉTELEI

A polgári védelem fejlesztési idrendjében haladva meg kell említeni a fejlődés társadalmi oldalát is. Ugyanis a fejlődési szakasz jelentős lépése volt a Légoltalmi Liga 80 évvel ezelőtti létrejötte, mert felismerték, hogy a hátszág védelme akkor lehet csak eredményes, ha bevonásra kerül a lakosság is a hatósági légoltalom mellett. Megtisztel számunkra, hogy a Légoltalmi Liga jogutódjaként 1992. február 27-én létrehozott Magyar Polgári Védelmi Szövetségnek is tagjai lehetünk, amely megalakulása óta részt vállal az egyének, állampolgárok önvédelmében, a települések lakosságának, a tanuló ifjúságnak a felkészítésében.

⁵ Az 1989. évi Törvényerejű rendelettel kihirdetett, a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan, Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. Kiegészítő Jegyzék könyv

⁶ Dr. Tatár Attila BM OKF főigazgató: Megnyitó beszéd, Velünk él a légoltalom, polgári védelem. Tudományos konferencia Budapest, 2010. 03. 03.

A modern magyar polgári védelem fejlesztése egyik alapjaként bátran megnevezhetjük a *Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről* szóló 1993-ban elfogadott OGY határozatot,⁷ amely szintén megerősítette, hogy a polgári védelem békeidőszakban is ködjön közre az elemi csapás, ipari vagy egyéb szerencsétlenségek (katasztrófák) következményei csökkentésében, fegyveres támadás esetén oltalmazza a lakosságot és anyagi javait. Az új Polgári védelmi törvény (Pv.tv.) erre a dokumentumra alapozta a polgári védelem feladatát honvédelmi feladatként. A polgári védelem rendszeréhez kapcsolódva, de a Honvédelmi törvény általi felhatalmazással határozta meg a 114/1995. Korm. rendelet⁸ a települések polgári védelmi besorolását a veszélyeztetettségük szerint, megalapozva azok szükséges és elégséges védelmi szintjét a fenyegető tényezőkkel.

1993-tól egy sajátos fejlesztési kísérlet volt a *Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság felállítása*, amely alkotmányellenesnek minősült és 1996-ban az új Tűzvédelmi törvény⁹ (T.tv.) és a Pv.tv.¹⁰-k hatálybalépésével beléle két új országos hatáskörrendvédelmi szerv jött létre. Bár ebben az időben már a katasztrófavédelem létrehozásának szükségességéről is szó volt szakmai, politikai véleményformáló körökben, azonban a polgári védelem számára mégis a BM irányítású önálló országos hatáskörrendvédelmi szerv léte jelentős fejlődés, elrelépés volt, ez egyben nagy felelősséget igényelt, a politika részéről a bizalmat, a társadalom felől pedig a megbecsülést jelentette.

Kérdésként merülhet fel mindenki számára, hogy ezzel az új Polgári védelmi törvénnyel ki mikor került először kapcsolatba?

3. SZERVEZETI INTEGRÁCIÓ – LÉPÉSEI

Az már egy újabb fejezet, hogy *1998-99-ben a jogalkotók elgondolásának megfelelően a PVOP és az állami tűzoltóság, a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának (TOP) az összevonása*. Ma már történelem, hogy a PVOP akkori vezetése dokumentumokba lefektetve vizsgálta az integráció előkészítésekor annak várható előnyeit, hátrányait.

⁷ 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről

⁸ 114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet. a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményekről

⁹ 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

¹⁰ 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről

Hatékony növel tényez ként fogalmazták meg egy integrált parancsnokság, f igazgatóság létrejöttét, az egységes szabályozási rendszert, a mentést végz hivatásos szervek polgári védelmi szervezetekkel történ válthatóságát, a funkcionális feladatok, személyügy, pénzügy, gazdálkodás szervezeti elemeinek, a középírányítói vezetési szint létszámának a csökkentését, az egységes ügyeleti és m veleti irányítói rendszer kialakíthatóságát.

A polgári védelmi szervezetek számára *hátránynak ítélték meg* az integrációban, hogy a t zoltóság lokális, gyors reagáló, konkrét feladatokra összpontosító ügyeleti rendszerben szervezett er , míg a polgári védelem ösztársadalmi feladatrendszer, feladata biztosítani a koordinációt a veszélyhelyzeti védekezésben béke id szakban, a min sített id szakra történ felkészülésben, a fegyveres összeütközések során. Vélelmezték, hogy az integrációkor a nagyobbik szervezet, a t zoltóság kerül el térbe, a befogadó szervezet munkamódszere, mentalitása kerül túlsúlyba. Hátrány lehet az is - gondolták, hogy az integráció nem érinteti a helyi szerveket, nem lesz közvetlen irányítás továbbra sem a t zoltó és m szak ment er k felett, emellett a t zoltóságok akkor önkormányzati irányítás alatt álltak.

2000. január 1-el az els Katasztrófavédelmi törvény¹¹ (Kat.) hatálybalépésével egy nagyon jelent s átszervezés alanya lett a magyar polgári védelem. A polgári védelmi feladatok nem változtak, de a hivatásos szerv keretében azok irányítása, szervezete teljesen megváltozott. Mindezekkel együtt az 1993. évi els , valójában csekély eredmény összevonás, mint *ágazati integráció helyett* a 2000. évi integráció a *m veleti integráció* keretében teljeseedett ki. Ezt reprezentálta, hogy szakmailag egy hatósági- és egy veszélyhelyzet kezelési, azaz egy megelőzési és egy mentési f igazgató-helyettesi szervezet lett kialakítva 2 szakmai f igazgató-helyettesessel. *A polgári védelemért közülüük a f igazgató után a veszélyhelyzet kezelési f igazgató-helyettes volt a felel s.* Sajnálatos, hogy a területi szervek felépítése nem képezte le a f igazgatóság szervezetét. A katasztrófavédelem helyi szervei a polgári védelmi kirendeltségek lettek, polgári védelmi irodákkal alárendeltségükben. Fontos volt a helyi szint? Igen, mert ezek a kirendeltség- és irodavezet k a polgármesterek közelében dolgoztak, sok estben jelent s lobbier vel bírtak a szakmai szervezetek számára, es ez el segítette elfogadásukat a lakosság körében is.

A kormányzati irányítás területén a fejlesztés nagy jelent ség lépcs foka volt, hogy a 2000. el tti Nukleárisbaleset Elhárítási Kormánybizottság mintájára a Kat. létrehozta

¹¹ 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

katasztrófavédelmi *Kormányzati Koordinációs Bizottságot (KKB)* - a veszélyhelyzetek kezelését kiterjesztve valamennyi természeti és civilizációs katasztrófára. A bizottság munkáját segítették az Operatív Törzs, a Veszélyhelyzet Kezelési Központ, a Titkárság, a Tudományos Tanács és a Védekezési munkabizottságok, mely szervezeti elemek zömében meghatározó volt a katasztrófavédelemmel beosztott elsősorban polgári védelmi tisztek munkája.

A polgári védelem pillérei voltak és lettek továbbra is az állami szervek, az önkormányzatok, a civil szervezetek és az állampolgárok a polgári védelmi kötelezettségük teljesítés útján.

A polgári védelmet a katasztrófavédelemben történő integrálását követően is több alkalommal, már a katasztrófavédelem szervezetének részeként kívánta megújítani kisebb, nagyobb mértékben hol a politika, hol a szakmai vezetés, hol az állami irányító szerv - az illetékes minisztérium, illetve a 2010-es kormányváltás utáni új BM OKF vezetése. Tehát fontos volt a törekvés a modernizálásra, a jobbításra, ez alulról és felül jövő kezdeményezéseket is egyaránt magába foglalt az elmúlt 17 év során.

Politikai, kormányzati intézkedés alapján a katasztrófák elleni védekezésben fellelhető ágazati érdekek és felelősségek különbözőségének tisztázására már az első 3 év tapasztalatai alapján, de alapvetően a 2002. évi dunai árvízi védekezés következtetéseit figyelembe véve létrejött a *Katasztrófavédelmi Jogszabályokat Felülvizsgáló Tárcaközi Bizottság (KJTb)*, amely felülvizsgálta a jogszabályi kollízió helyzetét, az elforduló túlszabályozásokat, a megvalósítást nehezítő tényezőket.

Politikai alapú elgondolás volt szintén 2003-ban a katasztrófavédelem, egyben a polgári védelem átalakítása a magyar közigazgatás régiós átalakítási kísérletének megfelelően, ugyanis az uniós csatlakozásunk küszöbén átfogó közigazgatási reform volt tervezett. Az államigazgatás átalakítása során 7 közigazgatási-tervezési régió jött volna létre, bennük régiós katasztrófavédelmi igazgatóságokkal egy-egy régió valamelyik korábbi megyeszékhelyén, melyek leképezték volna kicsiben a BM OKF felépítését, meghagyva bizonyos irányítási funkciókat, hatásköröket a korábbi megyéknek is, kevésbé változtatva az akkori helyi szintet. Mindösszesen így 4 szintű katasztrófavédelmi, benne polgári védelmi igazgatás alakult volna ki,¹² amely a gondos kidolgozó munka ellenére sem valósult meg, mert az Országgyűlés a régiós átalakítás ilyen mértékével nem értett egyet, azt nem fogadta el.

¹² A katasztrófavédelem szervezetrendszerének régió/kistérség szerinti átalakításának kérdéseiről, lehetőségeiről. BM OKF veszélyhelyzet kezelési felügyelő-helyettesi elterjesztés II. változata 2003. 06. 23.

Szakmai, m ködési tapasztalatokra alapozott átalakításokat kezdeményezett 2003-ban a BM OKF veszélyhelyzet kezelési f igazgató-helyettesi szervezete, amikor is 2003-ban kidolgozta a Polgári Védelmi Feladatok Korszer sítésére, Továbbfejlesztésére vonatkozó Feladattervet, melyet a BM OKF f igazgató hagyott jóvá. Ez a terv egy 2,5 éves korszer sítési programmá vált. A figyelmet a polgári védelem szigorú jogi meghatározottsága miatt alapvet en a polgári védelemmel kapcsolatos jogszabályok, jogi szervezetszabályzó eszközök korszer sítésére irányítottuk. Ezek a területek a polgári védelmi szervezetek létrehozása, az alkalmazási készenlétbe helyezési okmányának véglegesítése, az Országos Nukleárisbaleset Elhárítás Rendszer, a 2014. évi nemzeti ONER gyakorlat megszervezése, a lakossági riasztó-tájékoztatási rendszer rekonstrukciója, a ment szervezetek INSARAG elvek szerinti tevékenységének szabályozása, a lakossági felkészítés, a polgári védelmi kirendeltségek és irodák jogállásának felülvizsgálata, az önkéntes hader re történ hazai áttérés miatt a Hv.tv. P.v.tv.-vel való harmonizációja voltak, de érintették volna a polgári védelmi hatósági és szakhatósági feladatok rendszerezését is.¹³

*2005-ben a magyar polgári védelem létrejöttének 70. évfordulójára, egyben a P.v.tv. hatályba lépésének 10 éves évfordulójára a polgári védelem jöv jének alakítására a *Katasztrófavédelem folyóiratban* közzétettük a 2003-ban megkezdett *korszer sítés 10 pontos nyilvános programját* a veszélyhelyzet kezelési f igazgató-helyettes aláírásával, a f igazgató jóváhagyásával. Küldetésként fogalmazzuk meg, hogy a katasztrófavédelem, benne a polgári védelem szolgálja a lakosságot, az ország egyenszilárdságú biztonságát.¹⁴*

2007-ben felülr l, az irányító Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium kezdeményezett korszer sítést, amikor is a BM OKF részére stratégiai célként határozta meg a katasztrófavédelem állománya polgári védelmi ismereteinek felkészültségének emelését. Ennek végrehajtására kezdtük el a referens polgári védelmi kirendeltségvezet k képzését, a megyei tematikus tanulónapok bevezetését, a látható polgári védelem megteremtését, újjászerveztük a közigazgatási vezet k a tanulóifjúság felkészítését.

*2008-ban az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium az el z évben kiadott feladatot kiegészítette a *Polgári Védelmi Mozgalom Dinamizálása cím projekt*tel. Ennek céljai a lakosság, a polgári védelmi szervezetek felkészültségének növelése, a kárelhárításba*

¹³ FELADATTERV a polgári védelmi feladatok korszer sítésére, továbbfejlesztésére. Ügyiratszám: BM OKF 451/2003.

¹⁴ Dr. Muhoray Árpád pv. dandártábornok, f igazgató-helyettes: A polgári védelem jelene és jöv beni feladatai. *Katasztrófavédelem XLVII. évfolyam 8. szám, 2005. aug. 8.*

történ bevonásuk szélesítése, szorosabb együttműködés kialakítása a BM OKF stratégiai partnerével, a Magyar Polgári Védelmi Szövetséggel voltak. Ez utóbbi területen az MPV SZ pályázati lehetőségeknek köszönhetően számos sikeres kistéleplési polgári védelmi gyakorlat került végrehajtásra, melyekre egységes műszaki-mentő csomagot, felszerelést is kaptak a polgári védelmi szervezetekbe beosztottak a szövetségtől.

4. FELADATOK XXI. SZÁZAD ELSŐ ÉVTIZEDEIBEN

2010. tavaszán a katasztrófavédelem megalakításának 10 éves évfordulója kapcsán közreadtam a BM OKF főigazgató jóváhagyásával a Polgári Védelmi Szemle tudományos folyóiratban „A polgári védelem helye és szerepe, feladatai hazánkban a XXI. század első évtizedében¹⁵” címmel a *Polgári Védelem Középtávú Programját*.

Ebben megfogalmazásra került, hogy:

- a katasztrófavédelemnek meg kell maradnia, mint keretnek, a polgári védelem annak egységes irányítási rendszerében dolgozzon.
- Az egyre szaporodó szélsőséges időjárási hatások próbára teszik a kialakított rendszert, a klímaváltozás gondolkodásra készíti a polgári védelmet a hatékony válaszadás érdekében.
- Rá kell világítani az infrastruktúrák létfontosságú elemeinek védelmére is.
- A Lisszaboni Szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés módosításával a közösségen belüli politikák sorában méltó helyre emeli a polgári védelmet.
- Az Európai Unió hangsúlyozza a Védelmet nyújtó Európát, katasztrófa esetén és a tagállamok kérésére az Unió minden rendelkezésre álló erővel, eszközzel támogat.
- A NATO-n belül megerősödött a civil és katonai együttműködés (CIMIC) szerepe.
- Továbbra is foglalkoznunk kell a fegyveres konfliktusok esetére tervezett lakossági oltalmazással, ezért felül kell vizsgálni az általános polgári védelmi tervrendszert.

¹⁵ Dr. Muhoray Árpád: A polgári védelem helye és szerepe, feladatai hazánkban a XXI. század első évtizedében. Polgári Védelmi Szemle. Mértékadó szakmai folyóirat, a magyar polgári védelmi szövetség és a magyar hadtudományi társaság polgári védelmi szakosztály kiadványa. 2010. www.mpvsh.hu ISSN 1788-2168, 19-35. oldal.

- Jogszabályi szintre kell emelni a polgári védelmi szervezetek alkalmazási készenlétbe helyezését elrendel intézkedést (EMEL -INTEGRÁLÓ).
- A polgári védelem dinamizálása projektet folytatva további lépéseket kell tennünk a jogszabályok korszerűsítésére, a látható polgári védelem fokozására, a felkészítésre.
- Csomóponti kérdés a nukleáris és radiológiai veszélyekre történő felkészülés.
- Korszerűsíteni kell reális veszély alapú megközelítéssel a települések polgári védelmi veszélyeztetettségi besorolását, hozzáigazítva a veszélyhelyzeti terveket és a polgári védelmi szervezetek diszlokációját.
- Fokozni kell a civil szféra bevonását, a Magyar Polgári Védelmi Szövetséggel történő együttműködést, a lakosság önmegvédező képességének tudatosságát.
- Ki kell dolgozni a civil ment szervezetek hazai és nemzetközi katasztrófa segítségnyújtásba történő bevonása jogi szabályozását, az óvóhelyi védelem országos szakmai követelményeit.
- Felül kell vizsgálni a polgári védelmi igazgatás illetékességi területeit, a szolgálati kultúrát, a szabályzat szerinti életet.
- Elodázhatatlan a polgári védelem technikai fejlesztése, felül kell vizsgálni a logisztikai készleteket és a kiszállítások rendjét, indulni kell a meghirdetett Uniós és NATO CEP, CPC pályázatokon, a korszerű infokommunikációs eszközök használatát el kell sajátítani.
- Fel kell újítani a lakosság elavult légi- és katasztrófa-riasztó eszközeit, valamint az atomerőmű lakossági riasztó-tájékoztató rendszer vezérlését.
- Felül kell vizsgálni a polgári védelem hatósági és szakhatósági jogköreit.
- Hiánypótló jelleggel el kell készíteni a polgári védelmi Almanachot, a Kirendeltségvezetők Kézikönyvét és az Archívumot.
- Átgondolt humán stratégia kell a polgári védelmi szakbeosztások feltöltésére.¹⁶

¹⁶ Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. 197. o. Hadmérnök. XII. évfolyam 2. szám. (2017) ISSN 1788 1919, 188-200. o

5. ÚJ SZERVEZETI KERETEK, VEZETÉSI ELGONDOLÁSOK ÉS EREDMÉNYEK

2010. július 1-én a kormányváltást követően vezetési és vezetésváltás történt a BM OKF-en.

Nem kétséges, hogy a BM OKF élén 2010. július 1-el végrehajtott vezetési váltást követően a korábbiakban felvázolt jövőképi új megvilágítást, módosításokat, változtatásokat kapott.

Egy új főigazgatónak joga és lehetősége

- az általa irányított országos hatáskörű rendvédelmi szerv feladatainak, ágazatainak átvizsgálása,
- új elgondolások megfogalmazása a hatékonyabb munkavégzésre, a szervezetre, feladatokra, működési és irányítási rendszerre.

Az ekkori változtatások az eltelt 10 év tapasztalataira épültek, sokat átvettek tartalmukban a korábban megfogalmazott Polgári Védelem Középtávú Programból, a BM OKF-nél az új Katasztrófavédelmi törvény hatályba lépésével öltöttek testet egy átmeneti szervezési időszak után. Az új katasztrófavédelmi törvény (Kat.tv.) alapvetése lett, hogy a katasztrófák elleni védekezés nemzeti ügy, az állam szerepét növelni, a megelőzési jelleget erősíteni kell, mert ezáltal fokozható a lakosság életének, vagyonának biztonsága, valamint biztosítható az ország működési képességének folyamatos fenntartása.¹⁷

A továbbiakban felsorolt, ez időkben bevezetett legfontosabb változások napjainkban már a polgári védelmi munka folyamatosságát jelentik.

2012. január 1-től a korábbi Pv.tv. rendelkezései a továbbiakban megújulva az új Kat.tv. egy fejezetét¹⁸ képezik. A polgári védelem innentől nem a honvédelem rendszerében megvalósuló szervezet, feladat és intézkedési rendszer, hanem összetársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer.

Új fogalom a „köteles személyi állomány” kifejezés alkalmazása a polgári védelmi kötelezettségük alapján polgári védelmi szolgálatot ellátókra vonatkozóan.

¹⁷ Muhoray Árpád: Katasztrófavédelem és I. NKE egyetemi jegyzet. ISBN 978-615-5527-85-2 8. o. Elérhető: tudita.uni-nke.hu/repozitorium

¹⁸ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. VI. fejezet

Az új Kat.tv. a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai cím alatt határozza meg polgári védelmi feladatok körét. Új filozófia a Hvt. 8., A polgári védelmi kötelezettség c. pontjában a *fegyveres összeütközés miatt szükséges polgári védelmi feladatok* megjelenítése, melyek a tevékenységek logikai tartalmából egyrészt azonosak, vagy hasonlóak a katasztrófavédelemmel kapcsolatos polgári védelmi feladatokkal, másrészt olyan m veletek, amelyeket a lakosság oltalmazása érdekében *kell speciálisan* végrehajtani. A felkészítés, képzés, anyagi készletképzés feladatait *az ország fegyveres védelmi terve* tartalmazza.

A polgári védelem szervezetében, irányításában, feladatainak átcsoportosításában is változások következtek be melyek igazodtak a katasztrófavédelem egészének korszer sítéséhez.

Szakmai tekintetben a katasztrófavédelem három nagy önálló szakmai területre tagozódott, az országos t zoltósági, a polgári védelmi és az iparbiztonsági f felügyel ségekre, amely hármas szakmai tagolódás megjelent a megyei igazgatóságoknál, és az új helyi szervnél is, a katasztrófavédelmi kirendeltségnél. A katasztrófavédelem korábbi helyi szintjei a polgári védelmi kirendeltségek és irodák megsz ntek.

Bár 2012-ben megtörtént a t zoltóságok állami irányítás alá vonása, emellett valójában a modern integrált katasztrófavédelem, a t zoltóságok és a magyar polgári védelem 75 éve tekintetében az lett a *legnagyobb újítás*, hogy a továbbiakban a helyi szint alsóbb fázisában a *t zoltó parancsnok felel a hivatásos szervek által ellátandó polgári védelmi feladatokért* helyettese, illetve az állományában lév katasztrófavédelmi megbízott útján. Tehát lineáris lett a polgári védelmi feladat lejtuttatás, feladatvégzés és számonkérés rendszere a t zoltóságokon keresztül.

Profiltisztítást is hozott az új Kat.tv. hatályba lépése utáni id szak. Az ágazatok közötti feladat átcsoportosítás része, hogy a kritikus infrastruktúra kérdései, a nukleárisbaleset elhárítás és a katasztrófavédelmi mobil laboratóriumok ma az Országos Iparbiztonsági F felügyel séghez tartoznak.

Az Országos Polgári Védelmi F felügyel ségnek kiemelt a felel ssége a KKB munkájának biztosításában, a BM OKF Operatív Törzsének tevékenységében. Felel a köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetekért, az önkéntesség elvének kiterjesztéséért, a ment csapatok m ködtetéséért, a települések kockázat alapú katasztrófavédelmi veszélyeztetettségi besorolásáért, a veszély-elhárítási tervezésért, a lakossági felkészítésért, a közbiztonsági

referensek szakmai munkájáért, a veszélyhelyzet kezelésért, a polgári védelmi m veletek, a polgári védelmi fejlesztési programok, projektek kialakításáért és megvalósításáért. Szerepe els dleges a *vizek kártételei* elleni védekezés szervezésében, valamint a *rendkívüli id járási helyzetekb l adódó veszélyhelyzetek* következményei felszámolásában.¹⁹ E polgári védelmi szakmai feladatok ellátása mellett hazánk a fenyeget tényez kre válaszként m ködteti a védelem nemzeti komplex rendszerét, melynek feladata, hogy felkészüljünk a lehetséges kihívásokra, kockázatokra, és adott esetben gyorsan, hatékonyan tudjunk reagálni a kialakult helyzetre.²⁰

A polgári védelem feladatainak ellátásáért a hivatásos szervek mellet jogszabályi kötelezettségük által az új Kat.tv. hatályba lépését követ en is felel sséget viselnek a védelemigazgatás különböző szintjei, a Kormánytól kezdve a megyei és helyi védelmi bizottságokon át a polgármesterekig bezárólag. A kialakult veszélyeztetéssel arányos katasztrófavédelmi intézkedések megtételét, a baj órájában a szükséges er sokszorozást biztosítják a polgári védelmi kötelezettség és a katasztrófák elhárításához szükséges anyagi szolgáltatások lehet sége, melyek az Alaptörvényben²¹ is szerepelnek.

Jelent s el relépés a fels fokú polgári védelmi képzésben, oktatásban az NKE KVI létrehozása, a polgári védelmi alaprendeltetés Katasztrófavédelmi M veleti Tanszék munkájának megkezdése.

6. ÖSSZEGZÉS

Összességében elmondható, hogy a *magyar polgári védelem* a jogel djei megalakítása óta folyamatosan igyekezett megfelelni alaprendeltetésének, a lakosság védelmének, oltalmazásának a katasztrófák károsító hatásai és a fegyveres összeütközés pusztításai ellen. Feladataik prioritása, munkájuk szervezeti keretei többször változtak összefüggésben hazánk társadalmi-politikai helyzetével, a jogalkotók akaratával.

¹⁹ 3/2016. (IV. 29.) BM OKF utasítás a BM Országos Katasztrófavédelmi F igazgatóság Szervezeti és M ködési Szabályzatának kiadásáról. VI. 2. Polgári Védelmi F felügyel ség

²⁰ Kozák Attila-Dr. Hornyacsek Júlia (2012): A polgári védelem kialakulás, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. Budapest, Bólyai Szemle 2012/2. szám. ISSN 1416-1443 Katasztrófavédelem 168. o.

²¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk 5), 6)

A korszer sítés tendenciája folyamatosan megfigyelhet . A hivatásos állomány, a megalakított és önkéntes polgári védelmi szervezetek munkájára a tenni akarás, áldozatkészség volt a jellemz .

Jelenlegi helye, szerepe hazánk biztonsági és katasztrófavédelmi rendszerében biztosítja feladatainak jó szint ellátását, a békeidej katasztrófák kezelésében egyre nagyobb mértékben épít az állampolgárok önkéntességére. Ezekre is alapozva a továbbra is a polgári védelemnek két alapvet célja és rendeltetése van: 1. normál idej katasztrófák, 2. fegyveres összeütközés esetén a lakosság és az anyagi javak megóvása, az életben maradási feltételek biztosításának szervezése és végrehajtása.²²

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az elmúlt 80 év polgári védelmi korszer sítés lépcs fokait áttekintettük, ám konferenciánk akkor mondható sikeresnek, ha eltávozva a terembe l több kérdés merül fel bennünk, mint válasz a témával kapcsolatban. Mindez további gondolkodásra serkent majd bennünket a polgári védelem színvonalának további emelésével, megbecsültségének növelésével kapcsolatban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemr l és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

1935. évi XII. törvénycikk a légvédelemr l, végrehajtási utasítása a „Légoltalmi Utasítás”.

1939. évi II. törvénycikk a honvédelemr l

2041/1974.(XII.11.) MT határozat az államigazgatási szervek, az önkormányzatok polgári védelmi feladatairól, a gazdálkodó szervezetek és az állampolgárok polgári védelmi kötelezettségér l

²² Dr. Endr di István: Polgári védelmi szakismeret I. NKE egyetemi jegyzet. Budapest 2015. ISBN 978-615-5527-22-7. p. 11.

Az 1989. évi Törvényerej rendelettel kihirdetett, a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan, Genfben 1949. augusztus 12-én kötött Egyezmények I. és II. Kiegészítései Jegyzék könyv

Dr. Tatár Attila BM OKF főigazgató: Megnyitó beszéd, Velünk él a légoltalom, polgári védelem. Tudományos konferencia Budapest, 2010. 03. 03.

27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről

114/1995. (IX. 27.) Korm. rendelet. a települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és a védelmi követelményeiről

1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről

1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

A katasztrófavédelem szervezetrendszerének régió/kistérség szerinti átalakításának kérdéseiről, lehetőségeiről. BM OKF veszélyhelyzet kezelési főigazgató-helyettesi elterjesztés II. változata 2003. 06. 23.

FELADATTERV a polgári védelmi feladatok korszerűsítésére, továbbfejlesztésére. Ügyiratszám: BM OKF 451/2003

Dr. Muhoray Árpád pvt. dandártábornok, főigazgató-helyettes: A polgári védelem jelene és jövőbeni feladatai. *Katasztrófavédelem* XLVII. évfolyam 8. szám, 2005. aug. 8.

Dr. Muhoray Árpád: A polgári védelem helye és szerepe, feladatai hazánkban a XXI. század első évtizedében. *Polgári Védelmi Szemle. Mértékadó szakmai folyóirat, a magyar polgári védelmi szövetség és a magyar hadtudományi társaság polgári védelmi szakosztály kiadványa.* 2010. www.mpvsz.hu ISSN 1788-2168, 19-35. oldal.

Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. 197. o. *Hadmérnök.* XII. évfolyam 2. szám. (2017) ISSN 1788 1919, 188-200. o

Muhoray Árpád: *Katasztrófa megelőzés I.* NKE egyetemi jegyzet. ISBN 978-615-5527-85-2 8. o. Elérhető: ludita.uni-nke.hu/repozitorium

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. VI. fejezet

3/2016. (IV. 29.) BM OKF utasítás a BM Országos Katasztrófavédelmi F igazgatóság Szervezeti és M ködési Szabályzatának kiadásáról. VI. 2. Polgári Védelmi F felügyel ség

Kozák Attila-Dr. Hornyacsek Júlia (2012): A polgári védelem kialakulás, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. Budapest, Bólyai Szemle 2012/2. szám. ISSN 1416-1443 Katasztrófavédelem 168. o.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXXI. cikk 5), 6)

Dr. Endr di István: Polgári védelmi szakismeret I. NKE egyetemi jegyzet. Budapest 2015. ISBN 978-615-5527-22-7. p. 11.

Dr. Muhoray Árpád ny. pv. vezér rnagy, egyetemi docens

NKE Katonai M szaki Doktori Iskola, a Katasztrófavédelmi Intézet óraadó egyetemi oktató

ORCID: 0000-0003-3832-293X

muhoray.arpad@uni-nke.hu

Kézirat beérkezése: 2018. február 12.

Kézirat elfogadása: 2018. március 2.